Szakonyi Károly

# *„De gyönyörű, de boldog ünnepre voltam híva"*

Hozza a két üveg ( cseh) barna sört a fiatal pincér, ( nagyon udvarias, mintha valamikor a harmincas években lennénk, mondjuk a Nagyszállóban a Szigeten,) az üzlet ilyenkor szombat délben üres, mi vagyunk ketten lelkes barátommal, *na, miről beszéljünk ma?* – de előtte egy korty nedű.

Mondom: Szép Ernőt olvasgatom. – A verseit? – kérdi, mert, azt mondja, azokat jól ismeri, szereti is, sokat őriz emlékezetében. – Én is szeretem azokat, de most a prózájától vagyok elragadtatva. Vagy fellelkesedve. Mert a digitálison soron kívül feltálalják a regényeket meg a novellákat. Meg A hétben, a Budapesti Naplóban vagy az Estben közölt tárcákat. Mintha azt mondanák, itt van, tessék, nézzétek, egy különösen érdekes tehetség, egy jólelkű ember, üdítő lesz békétlen, ideges, hisztériás világunkban az ő szelíd, (olykor szelíden dorgáló) szava.

Valamikor – az évek már összefolynak – Tandorival az Írószövetség nevében megkoszorúztuk a sírját a rákoskeresztúri zsidó temetőben, akkor olvastam a sírkövébe vésett, saját költésű sorát, a megható vallomást, amit egész életében érzett a létezésben, még akkor is, amikor az első háborúban elrettentették a borzalmak, meg akkor is, amikor fizikailag is érintették a rettenetek a gyalázatos vészkorszakban, és később is, amikor már úgy mutatkozott be az ötvenes években, hogy *Szép Ernő voltam.*

Schön Ezékielnek született Huszton, a monarchiában még virágzó városban (*Kölcsey: Huszt)* 1884-ben. Bibliás nevét a vallásos néptanító apjának köszönhette, akitől emberbarátságot tanult. A hitközségi iskolába reggelente elinduló tanító előbb a boltba tért be, hogy krajcárokra váltsa a koronát, hadd adhasson a naponta megjelenő koldusoknak alamizsnát. Amihez a tanítóné még egy tányér cibere levest is adott a vándornak, elbocsájtva a Békességnek a szent nyelven ejtett nevén – írta. S még azt is, hogy már felnőttként sejtette, ezek a szegények Isten rendeléséből járták az országot, hogy jóságra térítsék az embereket.

Huszton meg Debrecenben tanult, de nemigen volt kedve ilyesmivel tölteni az idejét, az élet érdekelte, amire rácsodálkozott, s úgy vélte kell belőle teremtenie egy másik világot. Vagyis csábította az írás.

Szép Ernő Pesten, újságíróként, aztán befutott színházi, meg kabarészerzőként és nem kevésbé költőként élte az életet, amit gyönyörű és boldog ünnepnek tartott, tudta is élvezni. Elegáns volt, imádta a nőket, rajongott az éjszaka édes nőcskéiért, a hamar megkapható kis bolondo-

kért, gáláns volt velük is, nem csak az elegáns hölgyekkel, úriember volt és bohém. Eljárt Bécsbe és Párizsba, megnézte Londont, élvezte a kedélyes Itáliát. Tersánszky szerint nem csak jól öltözött, de *kiöltözött volt.*

Az első világháborúban hadnagyként haditudósírónak ment a frontra. Volt egy századparancsnoki beosztásban szolgáló barátja valahol a galíciai vonalban, ahhoz kérte magát. Remek *tudósítást* küldött a lapjának, egy katonaruhás civil benyomásait az öldöklésről, amitől annyira írtózott. *Leben und leben lassen.* vésette a kardlapjára.

Haditudósításként küldte a lapjába, hogyan fogadta az érte küldött két *trén* a vasútnál, ahonnan szekéren utazott velük a vonalba. Két különös atyafi volt, két baka, s amikor szóba elegyedett velük, az egyikről kiderült, hogy *híres ember,* börtönt viselt pénzhamisító. A párbeszéd leírásával a karakterrajza azzal a közvetlen mesélő-elbeszélő-olvasót megszólító stílusával belevarázsol a galíciai sivár tájba, s amikor odább a pénzhamisító harci cselekedeteit említi, az a régi vicc villan be, amiben az őrmester figyelmeztetésére, hogy ha mélyen beássa magát a lövészkútba, nem fogja látni az ellenséget, a baka azt kérdi: de ki kíváncsi? A felderítésbe küldött pénzhamisító svihák méltatlankodik, a parancsnoka nem veszi figyelembe, hogy ott lőnek, és veszélybe küldi, micsoda egy világ ez, ahol emberek egymást meg akarják ölni?!

Van egy nagy riportja a Hortobágyról. Móricznál nem olvastam magyarabb írást a pusztáról. Lóháton – fotók is vannak, hogy tisztként meg később civilben is, lovagol –, egyszóval bejárja a Hortobágyot, és olyan szépséges leírást produkál a lapjának, hogy megismerheted minden szegletét, pásztorát, nyáját és ménesét, meg a csárdák világát.

S ahogy rajong a Hortobágyért egy csendes vasárnap reggelen:

*De jól esik, de végtelenül jól esik széjjelnéznem, alig állom meg, hogy hangosan ne szóljak, nem tudom, micsoda igét szólhatnám, nem tudom, a szívem dobogását még az édes anyanyelvemre se tudom fordítani.*

*Ti magányos itatókutak, ti halovány, elrévült szárnyékok, ti halmok, melyek azon a helyen dagadtok, ahol tavaly s mintha a föld melléből felbújt szívek volnátok, ti pásztorkunyhók, ti kis árva kunyhók, olybá tüntök, mintha csak kutyaólak volnátok, s olybá is tüntök, mintha a világtól elvált szentek hajlékai vonátok... Ó, teli és teli az üres Hortobágy, teli virággal, élettel, illattal. Tele van az égtől a földig, teli van az istennel.*

Írásaival nem akarta megrengetni a világot, csak jóra akarta inteni. Nem hihette, hogy sikerül is, sőt jól látta az élet sötét oldalán bolyongók megválthatatlanságát, de nem hagyott fel a szánalommal. Derűje segítette a megértésben.

A két háború között jól élt, a színdarabokkal, kabaré jelenetekkel az újságírói meg regényírói munkáival jól keresett, hónapokat tudott külföldön tölteni. A Margitszigeten lakott a hotelben, otthonosan berendezkedve, még pianínója is volt a lakosztályában.

Aztán egy hajnalon arra ébredt, hogy át kell adni a szobáját a német megszálló tisztek valamelyikének. És be kell költözni a nővére lipótvárosi lakásába. A Szigeten egy stráfkocsira rakták a holmiját. Busás borravalót adott a hórukk embernek, hogy óvatosan bánjon a zongorájával. Az tisztességgel megköszönte, de a pianínó útközben valahol eltűnt. Egy másik reggelen aztán meg arra ébredt, hogy a házmester költögeti: sorakozó van odalenn az udvaron, géppisztolyos suhancok állnak a lépcsőházban, és egy nyilas karszalagos, fekete ruhás ember taszigálja sorba az érkezőket.

Megírta ezt negyvenötben az *Emberszag*-ban.

És mégis, az utolsó felvonás ellenére is azt gondolta, hogy gyönyörű és boldog ünnepre volt hivatalos.

Na, most csak ennyi, mert elfogyott a sör, és újabbat nem rendelünk, otthon fő a leves. Most te fizetsz vagy én? Ki a soros? Szép Ernőről meg olvass, ha fel akarod szabadítani a lelked a kinti világtól...

Pedig most már lassan melegít a napsugár.